

ANADOLU MİKEN SERAMIĞI GEOMETRİK MOTİF REPERTUVARINA GENEL BİR BAKIŞ*

Nur Deniz ÜNSAL**

(Makale Geliş Tarihi: 12.08.2016 / Makale Kabul Tarihi 13.10.2016)

ÖZ

M.Ö. ikinci binyılın ikinci yarısında, Anadolulu halkların Kıta Yunanistan ve Adaların çağdaş kültürleri ile ticaret nedeniyle yakın bir bağlantı içerisinde olduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlantıların belirlenmesinde önemli göstergelerden biri, özellikle Batı Anadolu'da gerçekleşen kazılar sonucunda ele geçen yerli ve ithal Miken seramikleridir. Bezeme motifi olarak kullanılan dalgalı çizgiler, sınırlı ve bağlantılı yarım daireler, ağ, dama tahtası, zigzag, üçgen ve panel triglif motifleri gibi geometrik motifler, yaygın olarak, geniş bir zaman sürecinde kaplar üzerinde yer almıştır.

Anahtar Kelimeler: Anadolu, Batı Anadolu, Geç Tunç Çağı, Miken Seramiği, Geometrik Motifler.

* Bu makale, Nur Deniz Ünsal'ın "Çine-Tepecik Kazılarında Ele Geçen Miken Seramiği'nin Anadolu ve Ege Dünyasındaki Yeri ve Önemi" adlı Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezinden derlenmiştir.

** Araş. Gör. Nur Deniz Ünsal Uludağ Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü 16059 Görükle/Bursa. E-mail: nurdenizunsal@hotmail.com

AN OVERVIEW TO THE GEOMETRIC MOTIF REPERTOIRE OF ANATOLIAN MYCENAEAN POTTERY

ABSTRACT

It is understood that Anatolian people had close contact with the contemporary cultures of Mainland Greece and the Islands due to the trade relations in the second part of second millenium BC. One of the important indicators in determining these links are the local and imported Mycenaean pottery found during the excavations mainly held in Western Anatolia. These decorative geometric motifs such as wavy lines, isolated semicircles, linked semicircles, chequers, zigzags, diaper net, triangles, panelled patterns commonly took place on the vessels in the process of a wide range of time.

Keywords: Anatolia, Western Anatolia, Late Bronze Age, Mycenaean Pottery, Geometric Motifs.

GİRİŞ

Anadolu Miken seramiği üzerinde geometrik motif repertuarını değerlendiren bu çalışma, 2015 yılında tamamlanan “Çine-Tepecik Kazılarında Ele Geçen Miken Seramiği’nin Anadolu ve Ege Dünyasındaki Yeri ve Önemi” isimli Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezinin bir bölümünü teşkil etmektedir. Bu çalışmadaki amacımız, Anadolu’da ithal ve yerli üretim şeklinde görülen Miken seramiğinde yaygın olarak kullanılan geometrik motifleri, ana hatlarıyla incelemek olacaktır. Anadolu Miken seramiğinde, boya bezeme tekniğinde görülen kaplar üzerinde, Miken kültüründen bilinen tipik geometrik motifler yer almaktadır. Kapların dekorasyonunda esas itibarıyla, ana motif veya doldurma motifi özelliklerini taşıyan bu geometrik motifler; dalgalı çizgiler, sınırlı yarım daire, ağ motifi, dama tahtası, zigzag, panel-triglif motifi, bağlantılı yarım daireler, üçgen motifi şeklinde sıralanabilir. Kaplar üzerindeki motifler, literatürde ortak bir dil oluşturmak amacıyla Arne Furumark motif tipolojisine (Furumark Motif, FM) göre adlandırılmıştır. Anadolu Miken seramiklerinde görülen gelişim ve motif uygulama biçimlerinin, Kıta Yunanistan ve Adalar ile paralel bir gelişimi gösterdiği anlaşılmıştır.

1. MİKEN SERAMİĞİ ve KRONOLOJİK GELİŞİMİNE GENEL BAKIŞ

İsveçli bilim insanı Arne Furumark tarafından 1941 yılında yayınlanan “**The Chronology of Mycenaean Pottery**” ve “**The Mycenaean Pottery: Analysis and Classification**” isimli iki kitap, Miken seramiklerinin o döneme kadar gerçekleştirilen kazılar sonucunda, bezeme ve motif, seramik hamuru ve kap tiplerine göre yapılan ayrımını ve bunların detaylı tanımlamalarını gösteren önemli yayınlar niteliğindedir. Furumark, bu eserinde Miken seramiğini incelerken 103 ana form ve 336 alt kap biçimini belirlemiş ve kaplar üzerinde bulunan bezemeleri de 78 ana süsle açıklamıştır.

Furumark’ın 1941 yılında yaptığı bu çalışma daha sonradan yapılan kazılar ve bunların ortaya koyduğu neticelere bağlı olarak, Olivier Dickinson (1974), Elizabeth French (1965) ve özellikle Penelope Mountjoy’un (1986, 1993, 1999, 2008) yaptığı çalışmalar sonucunda kimi değişikliklere uğramıştır. Penelope A. Mountjoy 1986 yılında ilk kapsamlı çalışmasını “**Mycenaean Decorated Pottery: A Guide to Identification**” adı altında bilim dünyasına kazandırmıştır. Bu çalışmada, günümüzde kabul edilen kronolojik bölümlmeyi oluşturan dönemlere ait seramik kap tipleri, bezeme, motif ve hangi motiflerin hangi tip kaplar ile ilişkili olduğu konusu detaylı olarak irdelenmiştir. Bunun dışında, Penelope A. Mountjoy, 1999 yılında “**Regional Mycenaean Decorated Pottery I-II**” adlı iki ciltlik yayınında, Miken seramiklerinin Kıta Yunanistan’da nasıl bir dağılım gösterdiğini kap tipleri ve boya bezeme geleneğini de ele alarak incelemiştir.

Miken seramiklerinin dağılım alanına bakıldığında ise bunların çok geniş bir coğrafyaya yayıldıkları görülmektedir. Ana üretim merkezi olan Kıta Yunanistan Peleponnes Bölgesi haricinde, bu seramiklerin yayılım alanlarının da bununla paralel olarak arttığı ve hatta benzer üretimlerinin de yapılmaya başlandığı görülmektedir. Kıta Yunanistan dışında Miken seramiklerinin İtalya, Sardunya ve Sicilya Adaları, Girit, Kıbrıs, Anadolu, Mısır, Levant ve Kuzey Suriye’ye kadar yayıldığı anlaşılmaktadır (van Wijngaarden, 2002).

Miken anlayışı içinde karşımıza çıkan ilk seramik **Geç Hellas I** (M.Ö. 1550-1500) dönemi seramik grubudur. Bu seramiğin Lakonia Bölgesi’nde, Girit etkisi ile belki de Kythera Adası’nda bulunan koloni ile geliştiği düşünülmektedir (Barber, 1974: 120). Daha sonradan bu seramik, Achaea ve Arcadia bölgeleri dışında tüm Peleponnes Yarımadası’nda yayılım göstermiştir (Mountjoy, 1993: 5). Bu dönem seramikleri, hem mezarlardan hem de yerleşimlerden elde edilmiştir. Geç Hellas I dönemi seramiklerinde motiflerde görülen çeşitlilik sayıca çok fazla değildir. Bunlar arasından en

yaygın kullanılanları ise spiral motifleridir (Mountjoy, 1986: 10). Anadolu'da ise Troia, Milet, Iasos'ta bu evreye tarihlendirilen seramik örnekleri ile karşılaşılacaktır.

Geç Hellas IIA (M.Ö. 1500-1450) dönemi Miken seramiklerinde kullanılan motiflerin çeşitliliği, bir önceki döneme oranla daha fazladır. Evsel tipler için kullanılan motifler anakaraya ait motiflerdir ve sayıca daha azdır. Bunlar arasında spiral, dama tahtası, taş dizisi, dikey paralel dalgalar ve Geç Hellas I'den devam eden çift-balta, içi taralı ilmik, yapraksı motif, dalgalı çizgiler gibi motifler bulunmaktadır (Mountjoy, 1986: 17).

Geç Hellas IIB (M.Ö. 1450-1425) döneminde, bir önceki dönemden tanınan motiflerin kullanımının devam ettiği takip edilmektedir. Ancak bu motifler daha stilize olarak kaplar üzerinde uygulanmışlardır. Bezemelerin kabın çeşitli yüzeylerine uygulanması anlayışı artık bulunmamaktadır. Ayrıca bir önceki dönemde görülen, omuzdan karın kısmına kadar olan bezeme biçimi bu evrede yer almamaktadır (Furumark, 1941a: 489).

Geç Hellas IIIA1 (M.Ö. 1425-1400) seramiklerinde kullanılan motifler, Geç Hellas IIB'den tanınan motifler olmuştur. Bu dönemde en sık kullanılan motifler spiral, ağ, benek ve puldur. Bunlardan spiral motifi kaplar üzerine, önceki dönemlere nazaran daha büyük olarak yapılmıştır (Mountjoy, 1986: 51).

Geç Hellas IIIA2 (M.Ö. 1400-1300) döneminde kap bezemesinin Geç Hellas IIIA1 döneminden daha farklı olduğu anlaşılmıştır. Bunun sebebi, benzer motiflerin kullanımı devam etmiş olsa da, standartlaşmanın olmasıdır. Kullanılan motiflerin çeşitlidir ancak düzenlemesi fazla değildir (Furumark, 1941b: 511).

Geç Hellas IIIB'de (M.Ö. 1300-1230), literatürde "*narrow zonal pattern*" yani "*dar alansal motifler*" olarak geçen motiflere baktığımızda ise bunlardan N ve V dizileri, zigzaglar, dalgalı çizgiler, yapraksı motifler ve birleşen yarım daireler ortaya çıkmaktadır. Ayrıca tüm bu motifler, triglif bezemenin olduğu kaplarda doldurma motifi olarak kullanılmaktadır. Bunların dışında, çoklu kıvrımlar ya da dalga eğrileri olarak adlandırılan motif tipi, Geç Hellas IIIA2'de olduğundan daha az olarak bu dönem seramiklerinde görülmektedir (Mountjoy, 1986: 95).

Geç Hellas IIIC (M.Ö. 1230-1100) erken dönemi kaplarının, Miken saray merkezlerinin yıkılmasının bir sonucu olarak oldukça tek düze oldukları anlaşılmıştır (Mountjoy, 1993: 90). Geç Hellas IIIC erken seramiklerinin

çoğunluğunun linear yani çizgisel bezeme taşıdıkları görülmektedir (Mountjoy, 1986: 135). Bu dönem motiflerinden en yaygın olarak kullanılan grubu spiral motifleri olmuştur. Dar alansal motifler ise geniş bir yelpazede uygulanmıştır. Bunlar arasında konsantrik daireler, V ve N dizileri, zigzag, dar dalgalı çizgi, yuvarlak halka zinciri ve çiçeksi bant kullanılan motifler arasındadır (Mountjoy, 1986: 135). Bu dönem seramikleri üzerinde uygulanan bezeme ve bezemeler tek düze olarak tanımlanmışsa da, Geç Hellas IIIC erken safhası yerel stillerin oluşmaya başladığı bir dönem olarak kabul edilmektedir (Mountjoy, 1993: 97).

Geç Hellas IIIC orta safhasında kullanılan motiflere bakıldığında ise Geç Hellas IIIC erken safhasından itibaren kullanım gören motifler olduğu anlaşılmaktadır. Geç Hellas I'den itibaren kullanılan spiral motifi hala popüler bir motif olarak kullanılmaya devam etmiştir. Bu motifte görülen değişiklikler, spirallerin daha iyi çizilmesi ve daha çok kıvrımdan oluşmasıdır. Bu dönemde ayrıca triglif motifleri de özellikle kraterler üzerinde zengin bir görünüm kazanmıştır ve bunlar yarım-daire sıraları, zigzag, yatay dalgalı çizgiler, konsantrik daireler ve pul motifleri gibi çeşitli diğer motifler ile doldurulmuştur (Mountjoy, 1993: 98). Dar alansal bezeme biçiminin kullanımı ise azalmıştır. Bunların kullanımı kulplar, ağız ve ayaklarda süsleme amaçlı olmuştur. Bu bezeme biçiminde kullanılan motifler arasında zigzag, zincir, yatay şevron ve konsantrik daireler gibi motifler bulunmaktadır (Mountjoy, 1986: 158).

Genel itibariyle bakıldığında, Geç Hellas IIIC geç safhası kaplarında panelli bezemenin kullanımı halen devam etmekle birlikte, bunun önceki dönemden daha az olarak uygulanması ise görülen bir başka özelliktir. Ayrıca kaplar üzerinde uygulanan linear motiflerin saçaklı olarak yapıldıkları görülmektedir (Mountjoy, 1986: 181). Dar alansal desenler ile dalgalı çizgi desenleri en yaygın bezeme tiplerini oluşturmaktadır. Geç Hellas IIIB ve IIIC dönemlerinin popüler kapları olan üzengi kulplu kapların bu dönemde bezeme çeşitliliğinin azaldığı görülmektedir. Söz konusu kaplar üzerinde en sık görülen bezeme tipi bu kapların omuzları üzerine yapılan ve yarım dairelerden ya da konsantrik üçgenlerden oluşan uygulama biçimidir. Geç Hellas IIIC geç safhası motiflerinin sayısı fazladır ancak bunlarla oluşturulan bezeme çeşitliliği fazla değildir. En yaygın olarak kullanılan motif dalgalı çizgi motifi olmuştur (Mountjoy, 1986: 182).

Anadolu Miken seramiğinde boya bezeme tekniğinde görülen kaplar, Miken kültüründen tanınan karakteristik motifleri göstermektedir. Bu motifler kaplar üzerinde genel olarak yatay ve dikey bantlar arasına yerleştirilmiş olup ana motif veya doldurma motifi özelliklerini taşımaktadır. Kaplar

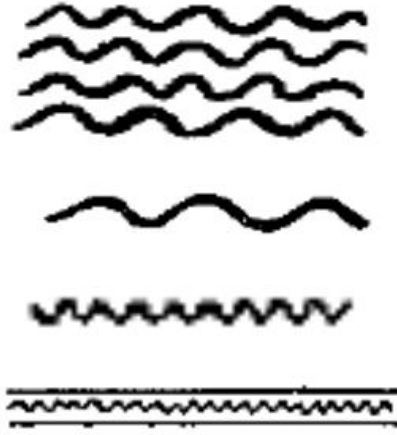
üzerindeki motifler bu konudaki bilimsel yayınlarda ortak bir terminoloji oluşturmak amacıyla Arne Furumark motif tipolojisine (Furumark Motif, FM) göre isimlendirilmiştir.

2. GEOMETRİK MOTİF REPERTUARI

2.1. Dalgalı Çizgiler (Furumark Motif 53) (Resim 1)

Dalgalı çizgiler, özellikle Geç Hellas I evresinden itibaren kullanılmaktadır. Anadolu Miken seramiğinde ise Geç Hellas IIA döneminden itibaren görülen bu motif Geç Hellas IIIB evresinde de çok çeşitli varyasyonlarıyla tanınmaktadır (Furumark, 1941a: 373-375, Res. 65, FM 53). Çine -Tepecik Miken seramiğinde, bezeme motifi olarak yer alan dalgalı çizgiler motifi kaplar üzerinde kullanılmıştır (Günel, 2010: 35, Res. 11-12).

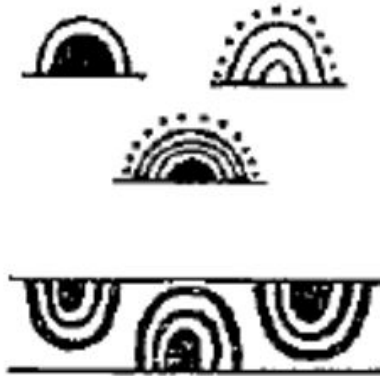
Dalgalı çizgiler (FM 53), Kuzey Batı Anadolu'da yer alan Troia'da parçalar halinde ele geçen ve daha sonra tamamlanan bir amphora'da doldurma bezeği olarak kullanılmıştır (Özgünel 1996: 15 vd.) ve Miken ilişkisini gösteren Troia buluntuları içerisinde yerini almıştır. Dalgalı çizgiler, bazı kaplarda doldurma bezeği bazı kaplarda da ana motif olarak kullanılmıştır. Müskebi mezarlarında bulunan tek kulplu fincanın ağız kenarı altında, kalın yatay tekli dalgalı çizgi motifi bulunmaktadır Troia'da bulunan alabastron'un kulpları arasında, Müskebi'den küçük boyutlu yonca ağızlı testinin boyun alanında ve tek kulplu skyphos'un ağız kenarı altında, tekli dalgalı çizgi görülmektedir (Özgünel, 2013: 103). Milet'te bulunan mercimek gövdeli tek kulplu büyük şişenin gövdesinde geniş kıvrımları olan dalga çizgileri tasvir edilmiştir. Müskebi'de bulunan keskin kenar profil veren fincanın ağız kenarı altında yine geniş kıvrımları olan dalgalı çizgi motifi bulunmaktadır (Özgünel, 1996: 112 vd.). Ayrıca yuvarlak ağızlı, armut-ovoid biçimli yerli Müskebi testisinin boyun alanında ana motif olarak dalgalı çizgi motifinin kalın varyasyonu betimlenmiştir (Özgünel, 2013: 103).

Resim 1: Dalgalı Çizgiler (Furumark, 1941a: 373-375, Res. 65, FM 53).

2.2. Sınırlı Yarım Daire (Furumark Motif 43) (Resim 2)

Sınırlı yarım daire motifi, Miken seramiğinde Geç Hellas I evresinden IIC2 evresine kadar kullanılmıştır. Furumark'ın motif incelemesinde, tasvirlerdeki görünüşünde, motif varyasyonlarını "mostly concentric" adı altında tanımlamıştır (Furumark, 1941a: 340 vd., Res. 58). Çine-Tepecik'te Miken kapları üzerinde kullanılan sınırlı yarım daire motifi yer almaktadır (Günel, 2010: 37, Res. 16-17). Sınırlı yarım daire motifi varyasyonlarında, iç içe geçmiş sınırlı yarım dairelerin etrafı bazı örneklerde boş bırakılırken bazı örneklerde ise noktalamalarla veya püskülle çevrelenmiştir.

Resim 2: Sınırlı Yarım Daire Motifleri (Furumark, 1941a: 340 vd., Res. 58).

2.3. Ağ Motifi (Furumark Motif 57) (Resim 3)

Miken seramiğinde ağ motifi, Geç Hellas IIA evresinden itibaren bezeme dizileri içinde yer almaktadır (Furumark, 1941a: 378-379, Res. 67). Genellikle alabastron formlu seramiklerle, piriform amphora ve diğer kimi açık kapların omuz alanlarında kullanılmıştır. Alabastron ve piriform amphoraların omuz yüzeyinde kulplar arasında kalan alanlarda tasvir edilmiştir. Motif iki düzenleme biçimiyle bilinmektedir. Sık kullanılan ve Geç Hellas IIIA1-III C1 evreleri boyunca betimlenen düzenlemesi sık dokunmuş balık ağı şeklindedir (Furumark, 1941a: 378 vd.).

Balık Ağı (FM 57) motifi, Geç Hellas IIIA1 evresine tarihlenen Troia'da bulunmuş piriform amphoranın kulplar arası-omuz bölümünde yer almaktadır (Özgünel, 1996: 28 vd.). Anadolu'da bulunan Miken seramiğinde, Geç Hellas IIIA2 erken evresi ile başlayan balık süslemeleri, birçok farklı kap biçimlerinde uygulanmıştır. Özellikle alabastron ve amphoralarda çok sevilen bir bezektir. Müskebi mezarlarında gün ışığına çıkarılan piriform-ovoid biçimli büyük amphoralar (Özgünel, 1996: 40 vd.) ile Panaztepe, Beşik Yassı Tepe (Özgünel, 1996: 43 vd.) ve Manisa Çerkez Sultaniye'de (Özgünel, 2013: 75) bulunan amphoranın omuz alanlarında balık ağı motifinin ikinci varyasyonu (FM 57,2) bulunmaktadır. Beşik Yassı Tepe ve Panaztepe mezarlarından gelen iki alabastronda söz konusu bezeme vardır. Üzengi kulplu testilerin omuz alanında kullanılan balık ağı motifine örnek olarak Müskebi'de bulunan örnek gösterilmektedir (Özgünel, 1996: 54 vd.). Bu motif Geç Hellas IIIB döneminde, Anadolu'da ele geçen Miken kaplarında çok fazla örnekte görülmemektedir (Özgünel, 2013: 103).

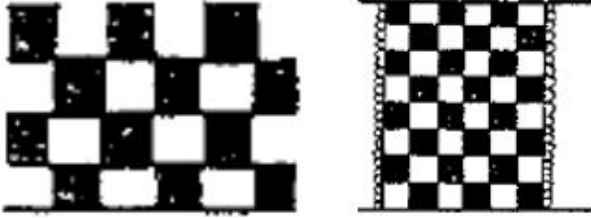

Resim 3: Ağ Motifi (Furumark, 1941a: 378-379, Res. 67).

2.4. Dama Tahtası (Furumark Motif 56) (Resim 4)

Furumark motif dizileri içinde yer alan dama tahtası motifi, Geç Hellas I ve Geç Hellas III C1 evrelerinde kullanım görmüştür (Furumark, 1941a: 377-378,

Res. 67). Söz konusu motifin FM 75 ile birlikte kullanımı da söz konusudur. Çine-Tepecik Miken seramiğinde bir gövde parçası üzerinde bu motifin kullanımına rastlanmıştır (Günel, 2010: 38, Res. 23).

Resim 4: Dama Tahtası Motifi (Furumark, 1941a: 377-378, Res. 67).

2.5. Zigzag (Furumark Motif 61) (Resim 5)

Zigzag motifi (Furumark, 1941a: 386-389 Res. 67) Miken seramiğinde oldukça yaygın olarak kullanılan bir motiftir. Zigzag motifi, Geç Hellas IIB evresinde yine Troia'da bulunan armut-ovoid biçimli amphora gövdesinde uygulanmıştır (Özgünel 2013: 32).

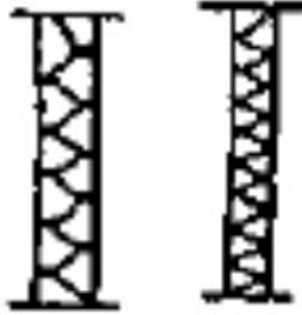
Resim 5: Zigzag Motifi (Furumark, 1941: 386-389 Res. 67)

2.6. Panel-Triglif Motifi (Furumark Motif 75) (Resim 6)

Panel-triglif motifi (FM 75), esas olarak Geç Hellas IIIB döneminden itibaren kullanılmaya başlar ve Geç Hellas IIIC1 döneminde zirveye ulaşır. Bu dönemde popüler olarak yer alan panel-triglif motifinin kullanımında ise çeşitli varyasyonlar olduğu anlaşılmaktadır. Bunlar arasında, triglif motifinin her iki yanına dizi halinde yapılan küçük yarım daireler ve iki triglif motifinin arasında boş kalan bölümün birbirine paralel dalga çizgiler

ile birleştirildiği görülmektedir. Bunun dışında, boş kalan bölümün dikey zigzaglar ile doldurulduğu motif tipi de bulunmaktadır. Bir diğer farklı örnek ise benzer şekilde içi dalgalı hatlar-çizgiler ile doldurulmuş olan triglif motiflerinin her iki kenarının yarım rozetler ile simetrik olarak süslendiği motif tipidir (Mountjoy, 1986: 122, Res. 148. 24-27). Miken seramiğinde bu motif derin gövdeli kaselerde, kulplu kaselerde ve şişelerde beğenilerek kullanılmıştır. (Özgünel, 2013: 106). Panel-triglif motifi (FM 75), Anadolu Geç Hellas IIIB Miken seramiği içinde, Müskebi'de bulunan amphoriskos'ta yer almaktadır ve bezeme stili açısından Rodos ve Kos örnekleriyle ilişkilendirilebilir (Özgünel, 1996: 110 vd.).

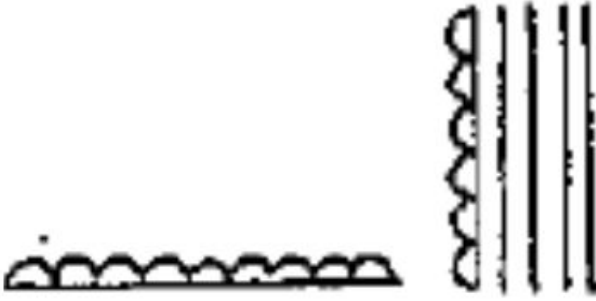
Derin kaselerde gövde üzerinde dikey bantlar arasına uygulanmış olan zigzag bezeme tarzı (FM 75), Kıta Yunanistan'da Boeotia-Scimatari (Mountjoy, 1983: 76, Res. 30.125), Attika-Atina (Mountjoy, 1999: 551-552, 576, 578 Res. 200.247, 250, 213.376) Argolis-Asine (Frizell 1986: 30, Res. 15.120) ve Messenia-Pylos (Mountjoy, 1999: 351-52 Res. 120.114 bölgelerini kapsayan bir dağılım alanında görülmekte ve Geç Hellas IIIB ve IIIC evresinin başlarına uzanan bir kronoloji içinde değerlendirilmektedir (Mountjoy, 1999: 352, Res. 120.115).

Resim 6: Panel – Triglif Motifi (Furumark, 1941a: 416-420 Res. 72)

2.7. Bağlantılı Yarım Daireler (Furumark Motif 42) (Resim 7)

Birbirlerine bitişik yarım daire sıraları (Furumark, 1941a: 337 vd. Res. 57), Anadolu Miken seramik bezemelerinde az görülen süslerdendir. Geç Hellas I-IIIC1 evresi içinde birçok kap üzerinde doldurma motifi olarak kullanılan bağlantılı yarım daireler, Müskebi'de bulunan üzenği kulplu testinin omuz bölümünde üçlü kümeler şeklinde betimlenmiştir (Özgünel, 2013: 100).

Resim 7: Bağlantılı Yarım Daireler Motifi (Furumark, 1941a: 337 vd. Res. 57),

2.8. Üçgen (Furumark Motif 61A) (Resim 8)

Furumark süsleme sıralarında yer alan üçgen motifleri (Furumark, 1941a: 389 vd. Res. 68; Mountjoy, 1986: 137 vd.), Geç Hellas IIIA2 evresinde ortaya çıkar. Geç Hellas IIIB evresinde kullanılmayan üçgen motifleri, Geç Hellas IIIC evresinde farklı kaplar üzerinde tasvir edilmiştir. Geç Hellas IIIC evresinde karşılaşılan üçgen (FM 61A,3) motifinde Kıta Yunanistan örneklerinin dışında, Rodos-Miken etkilerinin varlığına Furumark değinmektedir (Furumark, 1941a: 389).

Resim 8: Üçgen Motifi (Furumark, 1941a: 389 vd. Res. 68)

SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Anadolu Miken seramiğinde kullanılmış olan motifler, Miken kültüründen tanınan karakteristik motifleri göstermektedir. Bu motifler kaplar üzerinde esas itibarıyla yatay ve dikey bantlar arasına yerleştirilmiş olup ana motif veya doldurma motifi özelliklerini taşımaktadır. Kaplar üzerindeki motifler bu konudaki bilimsel yayınlarda ortak bir terminoloji oluşturmak amacıyla Furumark motif tipolojisine göre isimlendirilmiştir. Anadolu Miken seramiklerinde görülen gelişim ve motif uygulama biçimleri, Kıta Yunanistan ve Adalar ile paralel bir gelişimi göstermektedir.

Geç Tunç Çağı'nda, Ege ve Doğu Akdeniz'de ticaret ağının en hareketli olarak yapıldığı dönem (GH IIIA- GH IIIB) Miken kale-saraylarının ekonomik yönden çok zirvede olduğu dönemi ortaya koymaktadır. Miken seramiklerinin yayılım alanına bakıldığında ise bunların çok geniş bir coğrafyaya yayıldıkları görülmektedir. Esas üretim merkezi olan Kıta Yunanistan Peleponnes Bölgesi'nin dışında, Mikenlerin güç kazandıkça ve Akdeniz ticaretindeki paylarının artmasıyla bu seramiklerin dağılım alanlarının da bununla paralel olarak arttığı ve hatta taklit üretimlerinin de yapılmaya başlandığı tespit edilmiştir. Saray dönemi sonrası, Geç Hellas IIIB sonu ve Geç Hellas IIIC dönemi olup, sarayların tahribatı politik anlamda bir güç kaybı ve buna bağlı bir tutarsızlık dönemine neden olmuştur. Ege ve Doğu Akdeniz'i içine alan ticaret ağında seramik üretimi, diğer materyallerin yanında yerini almıştır (Shelton 2010: 145; Burns 2010: 297).

Anadolu Miken seramiğinde, bezeme motifi olarak yer alan dalgalı çizgiler, sınırlı ve bağlantılı yarım daireler, ağ, dama tahtası, zigzag, üçgen ve panel triglif motifleri çok yaygın olarak, yaklaşık 400 yıllık geniş bir zaman dilimi içerisinde, kaplar üzerinde kullanılmıştır.

KAYNAKLAR

Barber, Robin L.N (1974). "Phylakopi 1911 and the history of the later Cycladic Bronze Age". *BSA*, 69, 1-53.

Burns, Bryan E. (2010). "Trade" *The Oxford Handbook of Bronze Age Aegean (ca. 3000-1000 BC)*, 291-304.

Dickinson, Oliver Thomas P. K. (1974). "The Definition of Late Helladic I." *BSA*, 69, 109-20.

French, Elizabeth (1967). "Pottery from Late Helladic IIIB1 Destruction Contexts at Mycenaenae", *BSA*, 62, 149-93.

Frizell, B. Santillo (1986). *Asine II.3 Results of the Excavations Esat of the Acropolis 1970-74, The Late and Final Mycenaean Periods*, Stockholm.

Furumark, Arne (1941a). *The Mycenaean Pottery. Analysis And Classification*. Stockholm.

Furumark, Arne (1941b). *The Chronology Of Mycenaean Pottery*. Stockholm.

Furumark, Arne (1992). *Mycenaean Pottery III. Plates*. Stockholm.

Günel, Sevinç (2010). "Mycenaean Cultural İmpact On The Çine (Marsyas) Plain, Southwest Anatolia: The Evidence From Çine-Tepecik", *Anatstud.*, 60, 25-49.

Mountjoy, Penelope A. (1986). *Mycenaean Decorated Pottery: A Guide to Identification*. Gothenburg: Aström.

Mountjoy, Penelope A. (1993). *Mycenaean Pottery: An Introduction*. Oxford.

- Mountjoy, Penelope A. (1999). *Regional Mycenaean Decorated Pottery*. Rahden.
- Mountjoy, Penelope A. (2008). The Johann Wolfgang Von Goethe University Collections. The Mycenaean And The Minoan Pottery (Frankfurter Archäologische Schriften.) Dr Ludwig Reichert Verlag.
- Özgünel, A. Coşkun (1996). *Mykenische Keramik in Anatolien, Asia Minor Studien*, Band 23, Bonn.
- Özgünel, A. Coşkun (2013). *Anadolu'da Miken Seramiği, Anadolu Ek Dizi II.1 Monografi Serisi*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi Arkeoloji Bölümü Dergisi, Ankara.
- Shelton, Kim S. (2010). "Mainland Greece". *The Bronze Age Aegean (ca. 3000-1000 BC)*, Oxford, 139-148.
- van Wijngaarden, Gert Jan M. (2002). *Use and Appreciation of Mycenaean Pottery in the Levant, Cyprus, and Italy (ca. 1600-1200 BC)*. Amsterdam: Amsterdam University Press.

SUMMARY

Archaeological surveys and excavations carried out recently in western Anatolia has generated significant consequences that provide to understand the cultural relations in the second half of the second millennium BC in the Western Anatolia. The preliminary of the interaction with the Aegean world can be dated to the Middle Bronze Age period.

The geometric motifs used in the decoration of the Anatolian Mycenaean pottery look alike Mycenaean decorative style and set a good example of the decorated pottery tradition of the Late Bronze Age period. The final phases of Mycenaean culture are important for the distribution of the ceramic culture across a wide area, in the Western Anatolia, Aegean islands and the Mainland Greece.

The Mycenaean pottery from Anatolia includes different examples displaying various decorative geometric elements. The motif variety of decoration seen on the vessels and sherds from Western Anatolia mainly comprises of wavy lines, isolated semicircles, linked semicircles, chequers, zigzags, diaper net, triangles, panelled patterns, and these motifs are used on the pottery in different ways as horizontal and vertical. The geometric motifs of the Mycenaean ceramics in Anatolia show parallels with the east Aegean/ Dodecanese and Western Aegean/mainland Greece especially Argolid and Attica areas.